
**KENYA NATIONAL EXAMINATION COUNCIL
REVISION MOCK EXAMS 2016
TOP NATIONAL SCHOOLS**

**ALLIANCE GIRLS HIGH SCHOOL
KISWAHILI
KARATASI YA 2**

SCHOOLS NET KENYA
Osiligi House, Opposite KCB, Ground Floor
Off Magadi Road, Ongata Rongai | Tel: 0711 88 22 27
E-mail: infosnkenya@gmail.com | Website: www.schoolsnetkenya.com

ALLIANCE GIRLS HIGH SCHOOL KCSE TRIAL AND PRACTICE EXAM 2016

102/2

KISWAHILI

Karatasi ya 2

(LUGHA)

Hulka ya binadamu katika maisha yake ni matarajio ya kupata mambo mazuri zaidi kwa kadiri anavyozidi kuishi duniani. Hulka hiyo haiepukiki kwa mtu yeyote ilimradi yungali hai duniani.

Wapo watu wanaofanya kazi kufa na kupona ili kubadili maisha yao au kujiletea hali, watu hawa matumaini yao ni kuona wanaishi vizuri zaidi kesho kuliko walivyoishi jana.

Kadhalika wavivu nao ambao wana tabia ya kutopenda kujishughulisha kutafuta maisha, mawazo yao yanabaki palepale kutarajia maisha bora. Mtazamo huo wa matarajio ya maisha bora uko pia kwa vyombo vyenye dhamana kwa maisha ya watu katika jamii kama vile serikali. Tofauti na mtu binafsi, ambaye huota ndoto hizo peke yake, serikali hushirikisha mipango inayojiwekea ya kuleta hali bora katika jamii, inafanikiwa.

Ndani ya serikali kuna wadau (washika dau) mbalimbali wenye majukumu ya kuhakikisha kuwa mipango inayowekwa inasimamiwa na kutekelezwa katika muda unaotakiwa, ili kukidhihaja ya kuleta maendeleo katika jamii, tofauti na mtu binafsi ambaye wakati mwingine husimama peke yake katika kutekeleza malengo yake hayo.

Serikali ina nafasi nzuri ya kutekeleza malengo kwa kutumia rasilimali zake wakiwemo watu, madini, misitu, ardhi na nyingine nyingi. Matumizi haya ya rasilimali katika kuleta maendeleo, ni jambo muhimu sana katika kutekeleza mipango yake. Kuna sababu kadha zinazotufanya tuishi miaka nenda miaka rudi tukiwa na kiu ya maendeleo na ndoto ambazo zinashindwa kutimbia.

Tatizo kubwa lililopo ni kwamba pamoja na kuwa na wataalamu wazuri na sera nzuri, tumeshindwa kuzitekeleza, badala yake tumekuwa mabingwa zaidi wa kuelezea sababu za kushindwa kutekeleza sera hizo kuliko kujikosa kwa uzembe unaotufanya na kusababisha kushindwa kutekelezwa kwa sera hizo. Jambo hilo limechangia kurudisha nyuma maendeleo ya nchi yetu kwa miaka mingi. Mipango mingi inayopangwa na serikali, mara nyingi imekwama, matokeo yake badala ya kutafuta udhaifu uliokwamiza kutekelezwa kwa mipango hiyo, nguvu zaidi zinaelekezwa kuhalalisha sababu za kushindwa.

Tunapaswa kujiuliza ni kwa nini tumefikia hapo? Tukipata jibu tukae chini tusioneane aibu, tunyosheane vidole usoni. Tusioneane haya katika kuleta maendeleo.

(Kutoka gazeti la Majira, Oktoba 31, 2003)

Maswali

- Upe ufahamu huu anwani mwafaka. (alama 1)
- Binadamu wote wana hulka moja. Ifafanue. (alama 2)
- Eleza jinsi serikali ilivyo na uwezo wa kutekeleza ndoto zake (alama 3)
- Kulingana na taarifa, ni kwa nini serikali hushindwa kuzitekeleza sera zake (alama 2)
- Mwandishi anatoa wito gani katika aya ya mwisho? (alama 2)
- Andika methali mbili zinazohusiana na aya mbili za mwisho. (alama 2)

g) Eleza maana ya vifungu vifuatavyo kwa mujibu wa taarifa. (alama 3)

(i) Kukidhi haja

(ii) Kiu ya maendeleo

iii) Tunyosheane vidole usoni

SWALI LA PILI: MUHTASARI (Alama 15)

Soma taarifa ifuatayo kisha ujibu maswali yanayofuata.

UFUPISHO

Katiba mpya imeipa lugha ya Kiswahili hadhi nyingine kuifanya kuwa lugha rasmi kando na kuwa ni lugha ya taifa. Mabadiliko haya muhimu yana changamoto kadhaa.

Kwanza kabisa lugha ya Kiswahili sasa itashindania nafasi sawa na ile ya Kiingereza katika shughuli za kikazi. Swala hapa linahusu majukumu ambayo lugha hizi zitatekeleza. Je, lugha hizi zinatumika mtawalia katika shughuli za kikazi au zitatengewa majukumu maalum?

Lugha ya Kiswahili itachukua nafasi ipi? Kiingereza kitaachiwa nani tukizingatia kuwa kwa muda mrefu lugha ya Kiingereza ndiyo imekuwa lugha tawala katika mazingira haya? Je, wananchi wataweza kufanya maombi kwa lugha ya Kiswahili kando na kuendesha mawasiliano ya kiofisi kwa lugha hii? Kwa kifupi ili kusitokee mgongano wa matumizi ya lugha hizi mbili ni muhimu sana kwa watunga - sera kueleza kinagaubaga mawanda ya matumizi ya lugha hizi mbili katika mazingira ya kikazi.

Changamoto nyingine na muhimu ni kiwango cha maandalizi ya wananchi katika kuyapokea mabadiliko haya. Kwanza, wananchi wanafaa wafahamishwe kuhusu haki yao ya kutumia lugha hii katika mazingira ya kazi. Si ajabu kuwa wao hawana habari kuhusu mabadiliko haya ya kisera. Watumishi wa umma nao wanastahili kupewa mafunzo maalumu kuhusu mbinu za mawasiliano katika Kiswahili ili waendeshe shughuli zao vizuri.

Kwa upande mwingine, vyo vikiu pamoja na taasisi nyingine za mafunzo zinastahili kutoa kozi ya lazima katika lugha ya Kiswahili kwa wanafunzi wanaojiunga nazo ili kuwaandaa kwa mahitaji haya mapya ya kikatiba. Kadhalika, serikali inastahili kuwaandaa wataalamu zaidi wa lugha ya Kiswahili ambao watahusika katika kuwafunza wanaohusika na utekelezaji sera.

Kuna haja pia ya wataalamu wa lugha kuandika vitabu zaidi kwa lugha ya Kiswahili ambavyo vitatoa mafunzo kuhusu mbinu mbalimbali za mawasiliano. Shughuli hii iambatane na ile ya kutafsiri vitabu vilivyoandikwa kwa lugha nyingine kwa ile ya Kiswahili.

Kwa muda mrefu sasa, kumekuwa na tatizo la mitazamo hasi miongoni mwa wananchi kwa lugha ya Kiswahili. Baadhi ya wananchi wamekuwa na sababu zao za kutoitumia lugha hii wakishikilia kuwa lugha yenyewe ni ngumu.

Aidha, wananchi wengine wamekuwa na uzoefu wa kuzungumza lugha ya Kiingereza au lugha nyingine za kigeni huku wakitoa nafasi finyu kwa lugha ya Kiswahili. Serikali inastahili kutafuta njia ya kuwahimiza wananchi wote kuionea fahari lugha ya Kiswahili, waipende na kuelewa vizuri.

Ni muhimu kufanywe kila juhudi kuhakikisha kuwa wananchi wanatumia Kiswahili sanifu ili wasije wakakivuruga kwa kukiendeleza visivyo au kwa kukiharibu kwa kijilugha cha sheng au kwa lugha za kienyeji.

Vile vile, ni muhimu wananchi watambue kuwa nchi yetu ya Kenya ndiyo kitovu cha lugha hii na hivyo basi wafanye kila juhudi kuitumia ipasavyo ili tusionekane kuwa watumwa katika lugha yetu asili. Tunahitaji viongozi vielelezo nchini ambao wanazungumza Kiswahili sanifu kwa madoido na ufasaha sio tu katika ulingo bali pia katika nyanja nyingine za maisha.

Kwa hivyo viongozi wetu wajiepushe na matumizi ya Kiswahili chapwa ili wananchi wahimizike kuzungumza Kiswahili kwa ufasaha. Ingekuwa hata bora ikiwa wangepewa kipaumbele katika kupokea mafunzo kabambe katika lugha hii. Pengine tungejifunza mengi kutoka nchi jirani ya Tanzania ambayo kwa kiasi kikubwa ilifaulu kurasmisha Kiswahili na kuleta umoja wa kitaifa.

MASWALI

- a) Fafanua changamoto zinazoikumba lugha ya Kiswahili kama lugha rasmi. (Maneno 70)
(alama 6, 1 mtiririko)

Matayarisho.

Jibu

- b) Mwandishi ametoa mapendekezo kuhusu namna ya kuimarisha matumizi ya Kiswahili nchini. Yafanue. (Maneno 80) (alama 7, 1 mtiririko)

Matayarisho

Jibu

MATUMIZI YA LUGHA (Alama 40)

- (a) Andika vigezo vitatu vinavyotumiwa katika kuainisha irabu (alama 3)
(b) (i) Eleza maana ya mofimu. (alama 2)
(ii) Toa mfano mmoja mmoja wa mofimu huru na mofimu tegemezi. (alama 2)
(c) Kwa kutoa mifano onyesha majukumu manne ya viambishi awali. (alama 2)
(d) Tunga sentensi ukitumia nomino katika ngeli ya I-ZI kudhihirisha ukubaliano wa kisarufi. (alama 2)
(e) Yakinisha sentensi ifuatayo (alama 2)
Mtu asiyeugua hahitaji daktari.
(f) Andika vitenzi vifuatavyo katika hali ya kutendeanana (alama 2)
-la
-nywa
(g) Bainisha yambwa tendwa na yambwa tendewa katika sentensi hii. (alama 2)
Ninamtaka mwanafunzi aniandikie barua.
(h) Tambua aina za vishazi katika sentensi ifuatayo. (alama 2)
Tulimtembelea alipokuwa mgonjwa.

- (i) Changanua sentensi ifuatayo kwa njia ya mishale. (alama 4)
Wale wazuri sana watatuzwa zawadi nyingi.
- (j) Eleza maana mbili za sentensi ifuatayo (alama 2)
Mtoto anapendezwa na ziwa
- (k) Andika sentensi tatu zenye kudhihirisha matumizi mbalimbali ya KI. (alama 3)
- (l) Andika kwa usemi wa taarifa. (alama 3)
“Tafadhali, nifungulie mlango sasa. Nitanyeshewa.” Mtoto akamwambia.
- (m) Andika katika ukubwa. (alama 2)
Mwanamwali huyu alijinunulia viatu vya ngozi.
- (n) Andika matumizi mawili ya mshazari. (alama 2)
- (o) Eleza matumizi ya neno mzee katika sentensi zifuatazo (alama 2)
- (i) Baba mzee ameleva
- (ii) Mzee ameleva
- (p) Tumia neno ‘kuwa’ kama kitenzi kishirikishi kikamilifu katika sentensi alama 1)
- (q) Tumia amba katika sentensi ifuatayo (alama 2)
Alaye ndiye aliaye

ISIMU JAMII (Alama 10)

- (a) Eleza tofauti kati ya kuchanganya ndimi na kuhamisha ndimi. (alama 2)
- (b) Andika sababu nne za kuchanganya na kuhamisha ndimi. (alama 4)
- (c) Kiswahili ni lugha ya kibantu kulingana na ushahidi wa ki-isimu. Thibitisha kauli hii. (alama 4)